

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1908.   Andra Kammaren.   N:o 19.

Tisdagen den 3 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 24 och den 25 nästlidne februari.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för rektor vid institutet för blindas å Tomtebodas.

Vid föredragning härpå af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strafflag för krigsmakten, lag om införande af den nya strafflagen för krigsmakten samt hvad i afseende därå iakttagas skall, lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 11 juni 1868, lag angående ändring af 1 och 4 §§ i förordningen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, den 30 maj 1873 samt lag angående ändring af 10 § i värnpliktslagen den 14 juni 1901, begärdes ordet af *Remiss af en proposition.*

Herr Christierson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det ena härordningsförslaget efter det andra antages af Riksdagen, men befinnes efter några år icke vara så särdeles användbart. Men när det gäller den militära strafflagen, kan man säga, att oföränderligheten är upphöjd till lag. År 1901, då den nuvarande härordningen genomdrefs, beslöt Riksdagen, närmast med anledning af en motion af herr Staaff, en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om revision af krigslagarna. Under alla dessa år har man icke hunnit längre än att nu föreligger ett förslag om ändring endast af strafflagen för krigsmakten, medan åter den viktigare delen, den om omorganisation af krigsdomstolarna, icke har för- anledt till någon åtgärd.

Remiss af en
proposition.
(Forts.)

Hufvudpunkterna i nämnda riksdagsskrivelse vore bland annat krigslagarnas begränsning till det rent militära, krigslagarnas humanisering och ökad juridisk kompetens hos krigsdomstolarna. Emellertid har egentligen ingen af dessa synpunkter kommit fram. Tvärtom finner man vid läsning af förslaget, att den personal, som skall stå under krigslagarna, enligt detsamma blir större än förut. Man finner här till sin förvåning, att t. ex. månads- och daglönare vid flottan ovillkorligen skola fortfarande stå under krigslagarna, och man finner vidare, att maskinister, eldare och handverkare vid truppförbanden likaledes skola för framtiden lyda under krigslagarna. Det är väl en mening, som jag tror icke vara så främmande för Riksdagen, att antalet handverkare vid truppförbanden kommer att ökas, och därmed skulle en afsevärd civilpersonal indragas under krigslagarna. Detta kan naturligtvis icke vara förenligt med de begrepp, vi här i Sverige hafva. I en militärstat, där krigslagarna betraktas såsom de förnämsta lagarna, lagar för förstklassiga mäniskor, kan det inte vara så underligt, att man försöker få in så många som möjligt under dessa lagar. Men i ett land som Sverige — ett anti-militärt land, kan man säga, eller åtminstone icke någon krigsstat — är det väl oförenligt med rättsuppfattningen att draga allt flera och flera civila medborgare under krigslagarna. Detta står ju för öfrigt fullkomligt i strid med Riksdagens mening, att man så mycket som möjligt bör söka begränsa krigslagarna till att endast omfatta rent militära förhållanden.

För att i någon mån påminna kammarens ledamöter om den mening, som gjorde sig gällande i Riksdagen 1901, skall jag be att få påpeka, hurusom hufvudmotionären yttrade följande: »Då regeringen nu framlagt ett förslag till ny härordning, synes tiden vara inne att med allvar föra fram fordringarna på genomgripande förändringar i den militära lagstiftningen. Vi äro ej i samband med försöken till genomförande af en ny härordning behör, kan man sannolikt för lång tid uppgifva hoppet, att de alls skola vinna det.» Jag tror, att man här i dag kan säga, att dessa motionärens ord på ett beklagansvärdt sätt hafva vunnit bekräftelse. Hvad vi nu efter 7 år hunnit till, det är en »reformering» af den minst viktiga delen, den minst brännande delen af krigslagstiftningen, och därför har man väl knappast någon anledning att hoppas, att under den närmaste tiden skall kunna ske en ändring. Men då synes det, som om enda sättet att tvinga fram en fullständig lösning, som är högeligen af nöden, vore att Riksdagen afböjde att partiellt lösa denna fråga och sade till Kungl. Maj:t, att Riksdagen icke kan taga någon befattning med frågan, förr än densamma framkommit i hela dess omfattning. Detta har ju också uttalats af två justitieråd. Vid granskning af lagförslaget har det syntts dem, som om det vore bäst att lösa frågan i hela dess sammanhang. Säkerligen skall det för Andra Kammaren, som ju representerar en mera folklig synpunkt, falla sig naturligt att först och främst fordra, att vi få andra

krigsdomstolar äro den organisationsform, som vi för närvarande hafva. Domarnes oafsättlighet är ju så att säga en af de vackraste principerna i vår statsförfattning, men här skall den juridiskt bildade ledamoten af en domstol för tillämpning af en *undantagslagstiftning* vara tillsatt på förordnande — alltså raka motsatsen mot hvad i öfrigt gäller för domarekåren. Det är ju också bekant, att den juridiskt bildade medlemmen af krigsrätten är en af de fem, som bilda domstolen, och därtill är han icke ordförande. Förut har i kammaren, på bättre sätt än jag är i stånd att göra det, preciserats vådan af denna öfvervägande militära sammansättning hos krigsdomstolarna. Just därför att denna kammare väl fortfarande står på den ståndpunkten, att vår värnpliktsarmé, dess säkerhet så att säga, icke bör vara lämnad i händerna på en så olämpligt sammanfatt domstol, tror jag, att man redan nu bör säga, att det enda öde detta lagförslag är värdt är rent afslag.

Riksdagen har för öfrigt själf i den skrifvelse, som 1901 afläts till Kungl. Maj:t, skarpt påpekat denna sak, då Riksdagen säger: »Vidare synes det Riksdagen vara uppenbart, att krigsrätternas nuvarande sammansättning icke erbjuder tillräckliga garantier för den säkerhet i rättstillämpningen, som hos hvarje domstol oundgängligen måste fordras.» När man i en riksdagsskrifvelse finner ett så tydligt uttalande, kunde man hafva rätt att vänta, att när frågan kommer in till Riksdagen, just denna synpunkt hade vunnit beaktande. Men jag får för min del säga, att man, när man genomläser den kungl. propositionen, får det intrycket, att justitieministern har sett på frågan med militära glasögon, och därför hafva vi icke fått det förslag till krigslag, som Riksdagen begärt och som skulle gjort ärendet till en hufvudsakligen juridisk fråga, utan man står fortfarande kvar på den gamla militära ståndpunkten, att den juridiska sidan af saken är den minst viktiga. Hufvudsaken synes ha varit att upprätthålla den militära kastsynpunkten.

Beträffande humaniseringen af krigslagarna, som ju varit ett önskemål hos Riksdagen, tror jag, att man utan öfverdrift kan säga, att det mera är en formell humanisering, som här är genomförd. I realiteten befinna vi oss på den gamla ståndpunkten. Visserligen talas i motiveringen om att likställighet mellan manskap och officerare skulle vara genomförd, men granskar man en del paragrafer, finner man, att straffen fortfarande äro olika för under- och öfverordnade. T. ex., när en öfverordnad misshandlar en underordnad, är straffet mildare än om en underordnad misshandlar en öfverordnad. Vidare har ju egentligen icke någon lindring i disciplinstraffen ägt rum. Tvärtom är det ohyggliga mörk-arreststraffet bibehållet och delvis skärpt. Om detta straff säger en motionär 1901, att det är ett »rent och oblandadt pinostraff», och den uppfattningen synas bland annat så framstående representanter för den militära synpunkten som generalstabschefen samt en arméfördelningschef hafva haft, och vidare är det en regementschef, som också

*Remiss af en
proposition.
(Forts.)*

ställt sig på den ståndpunkten, att mörk arrest är ett ohyggligt straff, som bör afskaffas.

Men, resonerar herr justitieministern, vi hafva nyligen infört mörk arrest för civila brottslingar, och då skulle det vara oförmligt att afskaffa detta straff för militära förseelser. Det är ju dock allmänt känt, att nämnda nyinförda straffskärpning gäller särskildt råa förbrytelser. Det heter ju i lagen: »Ej må till skärpning dömas, utan så är, att synnerlig råhet eller ondska genom brottet ådagalagts.» Här åter är icke alls tal om ett sådant straff för synnerligen råa förbrytelser. Tvärtom förmenar man, att det icke duger att föra in ett dylikt i lagen, ty därigenom skulle något vanärande komma att vidlåda det militära mörka arreststraffet, och detta duger icke. Här finnes till och med ett resonemang, som går i den riktningen, att mörk-arreststraffet skall verka uppfostrande, och därför skulle det icke kunna tillämpas på befälet. De äro så uppfostrade, att för dem uppfostringsstraff icke kunna komma i fråga. I verkligheten veta vi ju, att straffet mörk arrest i det militära lifvet är ungefär detsamma som till exempel när en person, innan han kastar ut en annan ur sin bostad, ger honom ett kok stryk. Man får ju anse, att ifrågavarande straff hittills i praktiken har tillämpats på detta sätt. Det är härigenom, som krigsmakten har afsöndrat en del mer eller mindre olämpliga element, som vunnit anställning, och straffet har hittills åtminstone användts på ett sätt, som varit synnerligen vådligt. Jag tror, att många af kammarens ledamöter hafva reda på detta, och ber att i detta afseende få erinra om de siffror, som jag i fjol anförde angående straff, ådömda eller ålagda vid flottans station i Stockholm, och som visade, att man där icke tycktes anse, att ifrågavarande straff vore till för något annat än att därmed så fort som möjligt blifva af med en hel del af manskapet.

Nu kan det visserligen sägas, att straffet mörk arrest hittills mycket litet användts på de värnpliktige och hufvudsakligast tillämpats på de värfvade, och den, som frivilligt har, jag höll på att säga, tagit en viss potentat i båten, får väl finna sig i hvad som sedan händer honom. Den, som frivilligt sålt sig till krigsmakten, får naturligtvis finna sig i hur hårda straff som helst. Men de värnpliktige hafva andra anspråk, de hafva anspråk på att blifva något så när mänskligt dömda, och den föreslagna formuleringen af paragrafen om skärpningen af straffen är dock väl tänjbar. Riksdagen begärde 1901, att strafflagen skulle blifva bestämd, tydlig och klar. Angående straffskärpningen heter det emellertid i lagförslaget: »Har någon förskyllt vaktarrest och finnes, med hänsyn till af den straffskyldige förut utståndna bestraffningar för brott emot denna lag eller omständigheterna i öfrigt, det icke kunna antagas, att vaktarrest, verkställd i vanlig ordning, skulle å honom utöfva tillbörlig verkan, då må vaktarrest åläggas med skärpning genom hårdt nattläger under högst tio dagar af strafftiden, antingen enbart eller i förening, under högst sex dagar, med mörkt enrum.»

Dessa ord: »det icke kunna antagas» äro väl om något sväfvande, en kautschuksbestämmelse, som kan tillämpas af den ene chefen på ett sätt och af den andre på ett annat sätt, d. v. s. raka motsatsen till klarhet och tydlighet.

Vidare finner man, att ett så hårdt straff som den gamla, jag höll på att säga barbariska — ehuru jag icke vill stå för ett sådant uttryck, då det kanske ej passar i kammaren — stocken vid flottan skall bibehållas enligt det nu framlagda förslaget till reformering af strafflagen för krigsmakten. Då synes det åtminstone mig, som om man här glömt bort humaniseringen. Det är visserligen en revidering af strafflagen, men därtill inskränker sig det hela.

Under dessa förhållanden vill jag till den kraft och verkan det hafva kan hos lagutskottet hemställa, att utskottet må ställa sig på den ståndpunkten, att Riksdagen, förr än hela frågan kommer hit, icke tager någon befattning med en del af densamma, därför att allt detta hänger så intimt tillsammans. Om det skulle visa sig, att, såsom justitieministern säger på ett ställe i sin motivering, domstolarnas omorganisation är en så pass stor ekonomisk fråga, att det behöfves utredning, så tror jag icke, att Riksdagen är så förfärligt rädd för utgifterna på det militära området, äfven om det gäller den militära rättsskipningen, att man af denna anledning skjuter ifrån sig frågan om en omorganisation af krigsdomstolarna. Svenska folket har väntat så länge på denna omorganisation och har anspråk på att tämligen snart se saken löst. Min öfvertygelse är, att, om detta förslag till strafflag skulle blifva antaget, det blefve ytterst svårt att sedermera få en förändring af krigsdomstolarna till stånd, ty militärlagarna äro ju, heter det då, reformerade. Tumskrufven finnes då icke längre, om man så får säga. Det har ju varit en ofta använd taktik från Andra Kammarens sida att neka lösningen af en del af en fråga, därför att man har vetat, att, sedan man afgjort vissa detaljer, hufvudsaken, som man först och främst önskade genomförd, fått stå tillbaka. Därför har man så många gånger ställt sig på denna ståndpunkt: Hela frågan fram, hela frågan in, då skall Riksdagen taga befattning med den, men intill dess anse vi, att den föreligger i allt för ofullständigt skick.

Detta var anledningen till att jag tagit till ordet. Jag har velat framföra dessa synpunkter, ty frågan är allt för viktig för att blifva löst så, som regeringen föreslagit. Saken är för vårt lands ungdom af så stor betydelse, att den har rätt att fordra, att Riksdagen bevakar dess intressen i alla stycken och icke endast, såsom här föreslås, i några stycken.

I detta anförande instämde herrar *Branting, Tengdahl, Kropp, Lindblad* i Göteborg och *Leksell*.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt att öfverlämna ifrågasvarande proposition jämte det i anledning af densamma nu afgifna yttrandet till lagutskottet.

Till statsutskottet remitterades Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till understöd m. m. åt vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona S. J. Karlsson för honom genom olycksfall i tjänsten tillskyndad skada; och

angående försäljning af kronans andel i den till roten n:o 4 Plikt af Gottlands andra båtsmanskompani hörande torplägenhet.

§ 3.

Herr *A. Ekman*s i Mo gård vid närmast föregående sammanträde framställda och då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa spörsmål föredrogs häruppå; och blef berörda anhållan af kammaren bifallen.

§ 4.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motionerna hänvisades herr *K. V. Rydén*s m. fl. motion, n:o 245, till kammarens tillfälliga utskott n:o 4 och herr *K. Karlsson*s i Mo motion, n:o 246, till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41 och 42.

§ 6.

Bevillningsutskottets häruppå föredragna memorial n:o 13, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående särskild beskattning af aktiebolag, som äga fast egendom, lades till handlingarna.

§ 7.

Härefter föredrogs, men blefvo ånyo bordlagda lagutskottets utlåtanden n:is 20, 21, 22, 23, 24 och 25, Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 9, samt Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 11.

§ 8.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till konungen:

n:o 22, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för befordrandet af återinflyttning hit till landet af från riket utflyttade personer;

n:o 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af lagen om fosterbarns vård;

n:o 24, i anledning af väckt motion angående behörighet för gift kvinna att under vissa villkor vara förmyndare för sin man, som förklarats omyndig; och

n:o 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående lag om adoption.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeands- holmen af riksdags- och riksbankshus;

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om tryggande af sparbanksverksamheten m. m.; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 26, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om förekommande af olägenheter i följd af bebyggande af områden, som därtill äro ur hälsosynpunkt otjänliga; och

n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bättre förmånsrätt till fastighet för kommunalutskylder.

§ 11.

Herr *E. Hammarlund* afämnade en motion, n:o 247, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 37, 53, 69, 87 och 114 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 41 till och med 45 och 55 riksdagsordningen samt 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen.

Denna motion bordlades på begäran.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *C. E. Johansson* i Berga under 8 dagar fr. o. m. den 6 mars,
» *A. F. Vennersten* » den 4 mars och
» *A. O. Rune* » 6 dagar fr. o. m. den 6 mars.

Häruppå åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,¹¹ e. m.

In fidem
Herman Palmgren.